

Slätterängar i låglandet

Slätterängar i låglandet

Lowland hay meadows (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*)

EU-kod: 6510

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
[#2](#)

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

Species-rich hay meadows on lightly to moderately fertilised soils of the plain to submontane levels, belonging to the Arrhenatherion and the Brachypodio-Centaureion nemoralis alliances. These extensive grasslands are rich in flowers and are not cut before the grasses flower and then only one or two times per year.

Wet to dry sub-types occur. If management practices become intensive with heavy applications of fertiliser, the species diversity rapidly declines.

Svensk tolkning av definitionen

Artrika, torra–friska, hävdpräglade ängar i Götaland samt under högsta kustlinjen i Svealand och Norrland. Naturtypen har utvecklats genom lång kontinuitet av slåtterängsskötsel (och ofta även använts som betesmark på senare tid), men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter ska finnas.

Kommentarer

Naturtypen har traditionellt utnyttjats för skörd av vinterfoder. I det gamla jordbrukssamhället var den slagna ängen därigenom ett av de viktigaste markslagen som täckte stora arealer. I och med övergången till rationellt jordbruk har denna naturtyp minskat mycket kraftigt och har numera ytterst liten betydelse i jordbruksproduktionen.

Blomrika slåttermarker har mycket stor betydelse för många organismer som är knutna till odlingslandskapet, inte minst för slåttergynnade kärlväxter och många insekter, i synnerhet fjärilar och vildbin. Dagens mycket små arealer artrika slåttermarker är förmodligen en starkt bidragande orsak till att många fjärilar minskat katastrofalt.

Mark som på grund av igenväxning, felaktig skötsel eller annan påverkan i stort sett saknar karakteristiska arter och inte kan anses gå att restaurera inom en rimlig tid bör i normalfallet inte räknas som naturtyp. Detta gäller även mark som är så starkt gödningspåverkad att kvävegynnade växter helt dominerar fältskiktet.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Slåtterängar i låglandet skiljs från höglänta slåtterängar (6520) genom att bara förekomma under högsta kustlinjen. Observera att detta bara gäller i Svealand och Norrland. I Götaland räknas alla slåtterängar som 6510 oavsett om de förekommer över eller under högsta kustlinjen.
- Vid krontäckning av träd och buskar (som inte är av igenväxningskaraktär) på över 30 % se trädklädd betesmark (9070) eller skogshabitat. Om naturtypen inte är i gynnsamt tillstånd och på restaureringsmark kan täckningsgraden av träd och buskar vara högre än 30 %. I dessa fall utgörs dock en del av träd- och buskskiktet av igenväxningsvegetation som bör röjas undan. Om starka naturvårdsmässiga skäl finns kan naturtypen undantagsvis även vid gynnsamt tillstånd tillåtas ha en högre täckningsgrad av träd och buskar än 30 %.
- Förekommer fler än enstaka hamlade träd (pågående hamling eller där hamlingen lätt kan återupptas) se lövängar (6530).
- På fuktig-blöt mark se fuktängar (6410) eller rikkärr (7230).
- På tidvis översvämmad mark vid större vattendrag från Dalälven och norrut överväg svämängar (6450).
- Längs stränder på västkusten där saltpräglad vegetation förekommer se salta strandängar (1330).
- Vid brackvattenspåverkade stränder längs Östersjön se strandängar vid Östersjön (1630).

Viktiga strukturer och funktioner

- Markvegetation som är tydligt präglad av slåtter med bortförsl av hö (ingen skadlig förnaansamling etc.).
- En för naturtypen naturlig artsammansättning.
- Öppen miljö som i normalfallet inte har mer än 30 % täckningsgrad av träd och buskar. Ett visst inslag av buskar och träd är dock oftast gynnsamt.
- Naturlig näringsstatus (ej gödningspåverkat)

Betydelsen av olika strukturer och funktioner kan variera mellan olika objekt och vid bevarandearbetet måste det enskilda objektets förutsättningar beaktas. Det kan även finnas ytterligare strukturer och funktioner förutom de ovan nämnda som har betydelse i enskilda fall.

Typiska och karakteristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Region
Kärlväxter				
<i>Ajuga pyramidalis</i>	blåsuga	K-art		
<i>Antennaria dioica</i>	kattfot		T-art	B, K

NATURVÅRDSVERKET 2011
VÄGLEDNING FÖR 6510 SLÄTTERÄNGAR I LÅGLANDET

<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd	K-art		
<i>Arnica montana</i>	slättegubbe		T-art	B, K
<i>Astragalus alpinus</i>	fjällvedel		T-art	B
<i>Bistorta vivipara</i>	ormrot	K-art	T-art	B, K
<i>Botrychium lunaria</i>	låsbräken		T-art	B, K
<i>Briza media</i>	darrgräs	K-art	T-art	B, K
<i>Campanula persicifolia</i>	stor blåklocka	K-art	T-art	B, K
<i>Campanula rotundifolia</i>	liten blåklocka		T-art	B
<i>Carex capillaris</i>	hårstarr		T-art	B, K
<i>Carex caryophyllea</i>	vårstarr	K-art		
<i>Carex flava</i>	knagglestarr		T-art	B, K
<i>Carex hartmanii</i>	hartmanstarr		T-art	B, K
<i>Carex hostiana</i>	ängsstarr		T-art	B, K
<i>Carex montana</i>	lundstarr		T-art	B, K
<i>Carex ornithopoda</i>	fågelstarr		T-art	B, K
<i>Carex panicea</i>	hirsstarr	K-art	T-art	B, K
<i>Carex pilulifera</i>	pillerstarr		T-art	B, K
<i>Carex pulicaris</i>	loppstarr	K-art	T-art	B, K
<i>Centaurea jacea</i>	rödkiint	K-art		
<i>Cirsium helenioides</i>	brudborste	K-art	T-art	B, K
<i>Crepis praemorsa</i>	klasefibbla	K-art	T-art	B, K
<i>Dactylorhiza incarnata</i>	ängsnycklar		T-art	B, K
<i>Dactylorhiza maculata</i> ssp. <i>fuchsii</i>	skogsnycklar	K-art	T-art	B, K
<i>Dactylorhiza maculata</i> ssp. <i>maculata</i>	jungfru marie nycklar	K-art	T-art	B, K
<i>Dactylorhiza sambucina</i>	Adam och Eva	K-art		
<i>Dianthus deltoides</i>	backnejlika		T-art	B
<i>Euphrasia stricta</i>	vanlig ögontröst	K-art		
<i>Euphrasia stricta</i> var. <i>tenuis</i>	späd ögontröst		T-art	B, K
<i>Gentianella amarella</i>	ängsgentiana	K-art	T-art	B, K
<i>Gentianella campestris</i>	fältgentiana	K-art		
<i>Gymnadenia conopsea</i>	brudsporre	K-art	T-art	B, K
<i>Hypochoeris maculata</i>	slätterfibbla	K-art	T-art	B, K
<i>Leontodon hispidus</i>	sommarfibbla	K-art	T-art	B, K
<i>Leucanthemum vulgare</i>	prästkrag	K-art	T-art	B, K
<i>Linum catharticum</i>	vildlin		T-art	B, K
<i>Listera ovata</i>	tvåblad	K-art		
<i>Melampyrum cristatum</i>	korskovall	K-art		
<i>Ophrys insectifera</i>	flugblomster	K-art		
<i>Parnassia palustris</i>	slätterblomma		T-art	B, K
<i>Plantago media</i>	rödkämpar		T-art	B, K
<i>Platanthera bifolia</i>	nattviol	K-art	T-art	B, K
<i>Platanthera chlorantha</i>	grönvit nattviol		T-art	B, K

NATURVÅRDSVERKET 2011
VÄGLEDNING FÖR 6510 SLÄTTERÄNGAR I LÅGLANDET

<i>Polygala amarella</i>	rosettjungfrulin	K-art	T-art	B, K
<i>Polygala vulgaris</i>	jungfrulin	K-art	T-art	B, K
<i>Potentilla crantzii</i>	vårfingerört	K-art	T-art	B, K
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	småfingerört		T-art	B, K
<i>Primula farinosa</i>	majviva	K-art		
<i>Primula veris</i>	gullviva	K-art	T-art	B, K
<i>Rhinanthus minor</i>	ängsskallra	K-art	T-art	B, K
<i>Rhinanthus serotinus</i>	höskallra	K-art	T-art	B, K
<i>Sanguisorba officinalis</i>	bloptopp	K-art		
<i>Saussurea alpina</i>	fjällskära		T-art	B
<i>Scorzonera humilis</i>	svinrot	K-art	T-art	B, K
<i>Selaginella selaginoides</i>	dvärglummer		T-art	B, K
<i>Serratula tinctoria</i>	ängsskära	K-art	T-art	B, K
<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd	K-art	T-art	B, K
<i>Thalictrum alpinum</i>	fjällruta		T-art	B
<i>Trifolium montanum</i>	backklöver	K-art		
<i>Trollius europaeus</i>	smörbollar		T-art	B, K
Fjärilar				
<i>Adscita statices</i>	allmän metallvingesvärmare		T-art	B, K
<i>Argynnis adippe</i>	skogspärlemorfjäril		T-art	B, K
<i>Argynnis aglaja</i>	ängspärlemorfjäril		T-art	B, K
<i>Aricia artaxerxes</i>	midsommarblåvinge		T-art	B, K
<i>Aricia eumedon</i>	brun blåvinge		T-art	B, K
<i>Aricia nicias</i>	turkos blåvinge		T-art	B
<i>Boloria euphrosyne</i>	prydlig pärlemorfjäril		T-art	B, K
<i>Boloria selene</i>	brunfläckig pärlemorfjäril		T-art	B, K
<i>Erynnis tages</i>	skogsvisslare		T-art	B, K
<i>Hamearis lucina</i>	gullvivefjäril		T-art	B, K
<i>Lycaena hippothoe</i>	violettkantad guldvinge		T-art	B, K
<i>Lycaena virgaureae</i>	vitfläckig guldvinge		T-art	B
<i>Maniola jurtina</i>	slättergräsfjäril		T-art	B, K
<i>Melitaea athalia</i>	skogsnätfjäril		T-art	B, K
<i>Polyommatus semiargus</i>	ängsblåvinge		T-art	B, K
<i>Pyrgus malvae</i>	smultronvisslare		T-art	B, K
<i>Zygaena lonicerae</i>	bredbrämad bastardsvärmare		T-art	B, K
<i>Zygaena minos</i>	klubbsprötad bastardsvärmare		T-art	B, K
<i>Zygaena osterodensis</i>	smalsprötad bastardsvärmare		T-art	B, K
<i>Zygaena viciae</i>	liten bastardsvärmare		T-art	B, K
<i>Zygaena filipendulae</i>	allmän bastardsvärmare		T-art	B, K

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	5.2.1.2 Fårsvingeltorrängs-typ 5.2.1.3 Örtrik ängshavretorrängs-typ 5.2.2.2 Rödvenängs-typ 5.2.2.3 Prästkrageängs-typ 5.2.2.4 Skogsnävaängs-typ 5.2.1.3 Örtrik ängshavretorrängs-typ På friskare marker och i Norrland finns andra vegetationstyper.
EUNIS:	E2.2 Low and medium altitude hay meadows

Utbredning och förekomst

Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#5

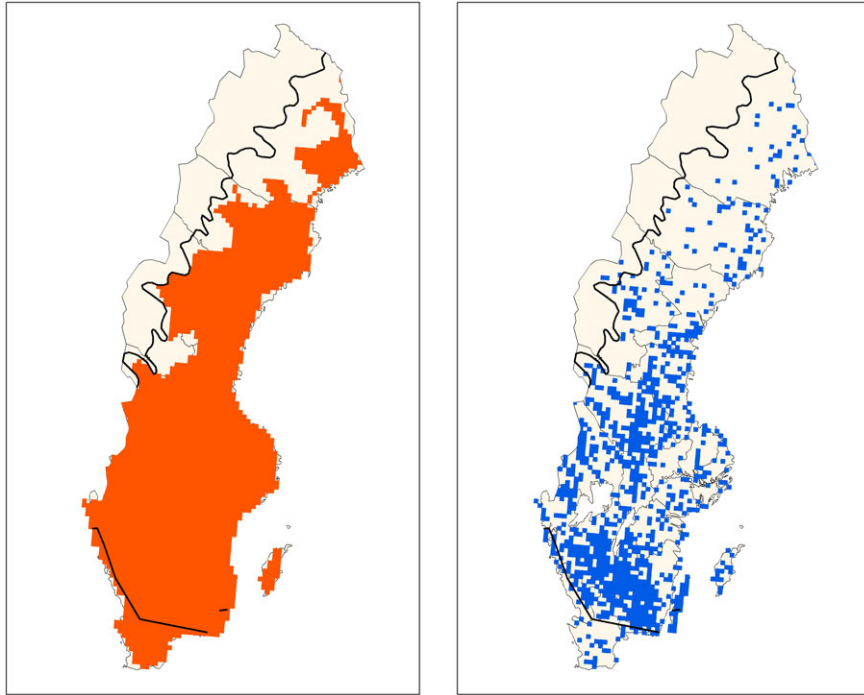
Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för naturtypen (st)		269	14	282
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)		290 400	17 600	308 000
Referensvärde (km ²)		290 400	17 600	308 000
Bedömning aktuell status		Gynnsam	Gynnsam	
Bedömning trend		Stabil	Stabil	
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)		17,0	3,9	20,9
Referensvärde (km ²)		400,0	100,0	500,0
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Försämring	Försämring	
Kvalitet				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Försämring	Försämring	
Framtidsutsikt				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Försämring	Försämring	
Samlad bedömning				
Bedömning aktuell status		Dålig	Dålig	
Bedömning trend		Försämring	Försämring	

Kommentarer till rapporterade uppgifter

Skäl till att naturtypen inte bedöms ha gynnsam bevarandestatus är upphörd eller bristande/ogynnsam hävd, igenväxning, gödning, kvävenedfall, för små och fragmenterade arealer, bristande landskapsmosaik orsakat av rationellt jord- och skogsbruk och en negativ utveckling för många arter som är knutna till naturtypen. dess-

utom har förekomstarealen har minskat mycket kraftigt under 1900-talet. Nämnda problem och nedläggningar av jordbruk förväntas bestå framöver.

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#8

Många insektsarter och fåglar är beroende av andra miljöer utanför naturtypen för häckning, skydd, födosök eller delar av sin livscykel. Det kan till exempel röra sig om andra gräsmarkstyper, buskmarker eller trädrika marker.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Förvaltning/skötsel

Slätter, höbärgning, röjning av igenväxningsvegetation, eventuellt efterbete, lövtäkt och fagning. Skötseln ska vara utformad utifrån objektets speciella natur- och kulturvärden för fält-, busk- och trädskikt. Inslag av buskar, snår och bryn är gynnsamt

för många organismer genom att erbjuda skydd och skapa bättre mikroklimat. Bärande buskar och träd är en viktig födokälla för många fågelarter.

Det är inte ovanligt att slåtterängar har en flora och fauna innehållande arter som är känsliga för alltför tidig slåtter eller bete under sommaren. Där det förekommer hotade eller regionalt sällsynta arter är det motiverat att anpassa hävden efter det genom t ex genom att genomföra slåttern senare i någon del av ängen än vad som traditionellt varit vanligt.

I naturtypen får inte förekomma gödsling (förutom från djur som betar i objektet), stödutfodring, kalkning, dikning eller insådd av för naturtypen främmande arter.

Hotbild

- Minskad eller utebliven slåtter och röjning av igenväxningsvegetation kan på sikt leda till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Utebliven höbärgning leder till förnaansamling med utarmning av den hävdgynnade floran och faunan som följd.
- Årlig slåtter vid fel tidpunkt, t ex för tidigt på säsongen när växterna ännu inte hinner sätta frö, leder med tiden till utarmning av den hävdgynnade floran och faunan.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt.
- Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering, dikning och täktverksamhet.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.

Bevarandeåtgärder

- Gängse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprovning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).

- Landsbygdsprogrammets (2007-2013) miljöersättningar innebär att jordbrukare kan få ersättning för skötsel av slätterängar och betesmarker. Jordbrukare som uppfyller vissa generella skötselvillkor kan få ersättning för allmänna värden. Länsstyrelsen beslutar om vilka marker som därutöver kan få ersättning för skötsel av särskilda värden och fastställer skötselvillkoren i en åtagandeplan. Stöd för kompletterande åtgärder kan lämnas när natur- och kulturmiljövärdena kräver skötsel som lövtäkt, lieslätter eller efterbete. Dessutom finns ett projektstöd för restaurering av slätterängar och betesmarker. Ersättning för vissa insatser kan också erhållas från Utvald miljö inom landsbygdsprogrammet.
- Information och rådgivning bedrivs bland annat inom landsbygdsprogrammets åtgärder för kompetensutveckling av lantbrukare inom miljöområdet. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala verksamheten som omfattar kostnadsfri enskild rådgivning, kurser och fältvandringar.
- Åtgärder för att uppnå miljö kvalitetsmålen Ett rikt odlingslandskap, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv ökar möjligheten att uppnå gynnsam bevarandestatus för naturtypen.
- Genomförandet av Åtgärdsprogram för flera fjärilsarter, Vildbin och småfjärilar på torräng, Vildbin på ängsmark, Väddnätfjäril, Svensk ögontröst, Brunkulla, Vityxne, Svampar i ängs- och betesmarker, Gentianor i naturliga fodermarker, Jämtlandsmaskros, Låsbräknar i hävdade marker.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#11

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktiga för naturtypen är de som är knutna till naturliga fodermarker och jordbrukets miljöersättningar.

Bevarandemål, målbildindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#19

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målbildindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppfölj-

ning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målandikatorer.

Det finns bland annat manualer för Betesmarker och slåtterängar, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#%C

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Ekstam, U. & Forshed, N. (1992): Om hävden upphör. Kärlväxter som indikatorarter i ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Ekstam, U. & Forshed, N. (1996): Äldre fodermarker. Betydelsen av hävdregimerna i det förgångna, Målstyrning, Mätning och uppföljning. Naturvårdsverket förlag, Stockholm.

Ekstam, U., Aronsson, M. & Forshed, N. (1988): Ängar. Om naturliga slåttermarker i odlingslandskapet. Naturvårdsverket och LTs förlag, Stockholm.

Götmark, F., Gunnarsson, B. & Andrén, C. (1998): Biologisk mångfald i kulturlandskapet - Kunskapsöversikt om effekter av skötsel av biotoper, främst ängs- och hagmarker. Naturvårdsverket. Rapport 4835.

Jordbruksverket (1994-2003): Biologisk mångfald och variation i odlingslandskapet. Faktaserie.

Jordbruksverket. (1998): Skötselhandbok för gårdens natur- och kulturvärden.

Persson, J. & Nilsson, N. Ö. (1996): Lien och dess marker. 2:a reviderade upplagan. Stockholm.

Riksantikvarieämbetet. (1994): Skötsel av kulturvärden i odlingslandskapet. Faktabladserie.

Riksantikvarieämbetet. (1996): Odlingslandskapet - en lång markanvändnings historia.

Kontaktuppgifter

Anders Jacobson,
anders.jacobson@artdata.slu.se
018-67 24 79

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala